

Landbrugets strukturudvikling 2013-2022

Tolvmandsforening

7. oktober 2014

V/Klaus Kaiser

Økonomi & Virksomhedsledelse

Videncentret for Landbrug

Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri

Den Europæiske
Landbrugsfond for Udvikling
af Landdistrikterne

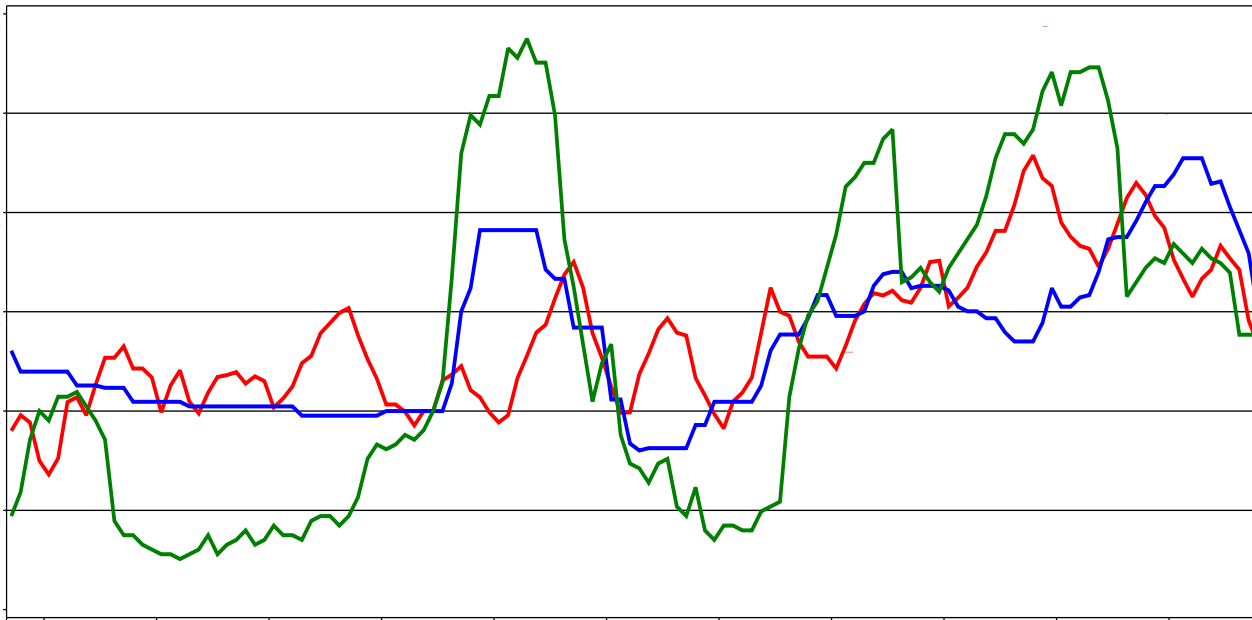
Naturerhverv.dk

Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Indledende highlights

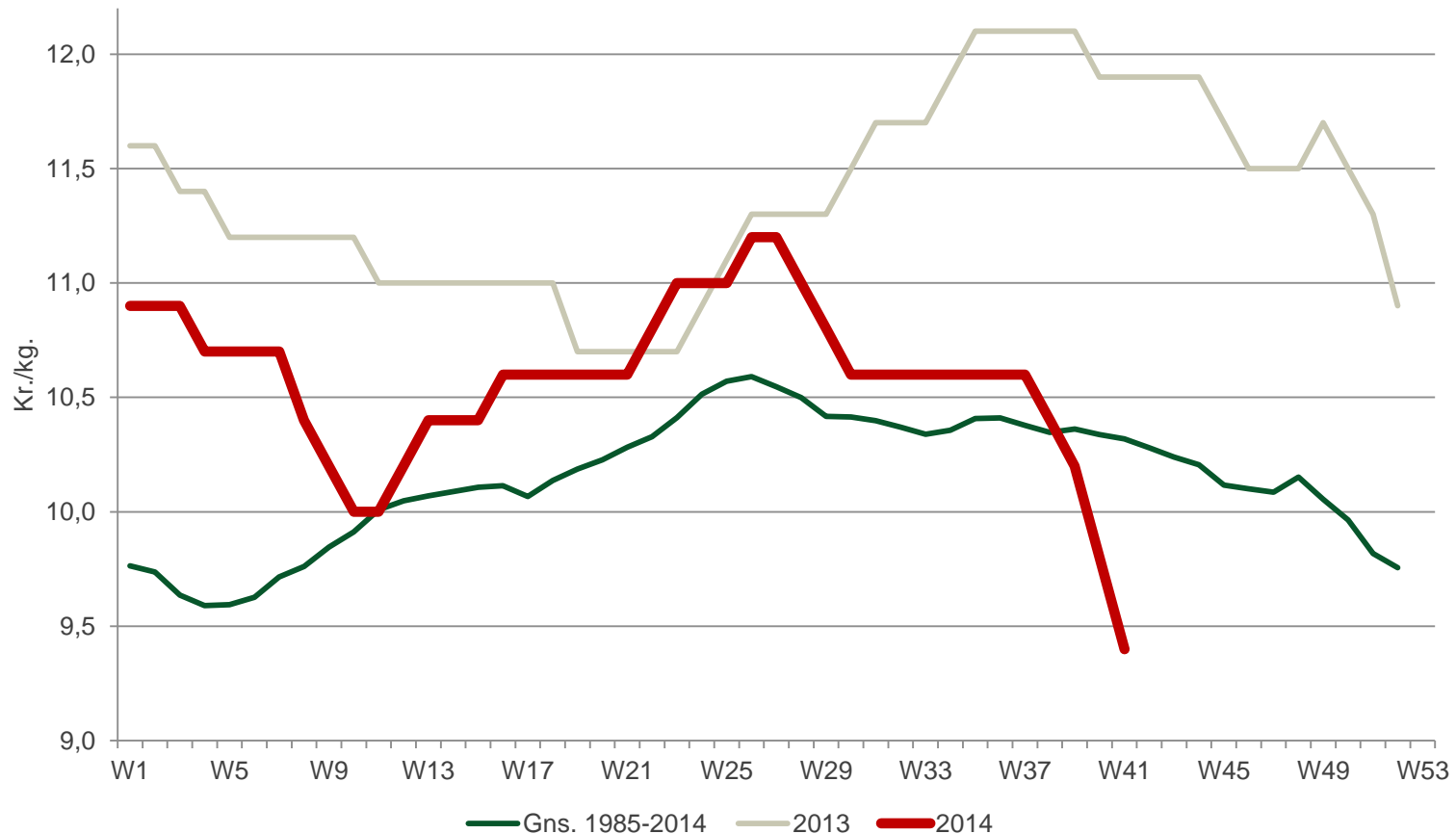
- Landbrugets indtjening er gået ind i en ny fase
- Det skyldes en kombination af:
 - Ruslands importforbud mod fødevarer fra EU
 - Kinas delvise tilbagetrækning sfa. fyldte lagre
 - Stigende global produktion (stor høst, høje priser 2012-primo 2014 og ophævelse af kvoter)
- Priserne og indtjeningen er kommet under det langsigtede gennemsnit
- På det nuværende prisniveau kører næsten 1 ud af 3 landbrug med likviditetsunderskud – en stigning fra knap 1 ud af 5 i 2013. I 2015 bliver det næsten halvdelen!
- Fortsat stor spredning mellem de enkelte bedrifter – en stærk gruppe har fortsat overskud trods den aktuelle storm

Prisboblernerne fra 2012-primo 2014 er under afvikling

Svineprisen

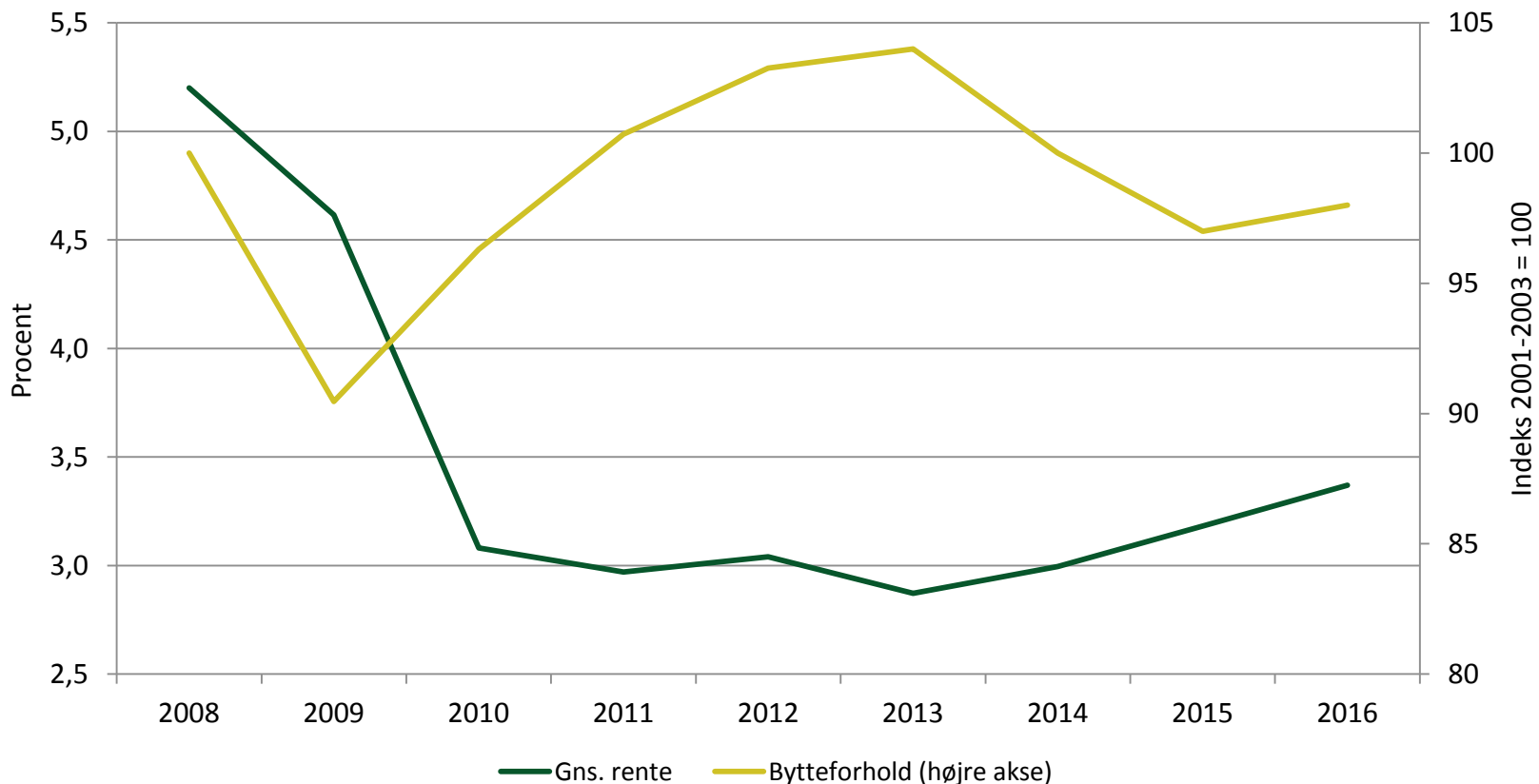
Svineprisens sæsonmønster 1985-2014

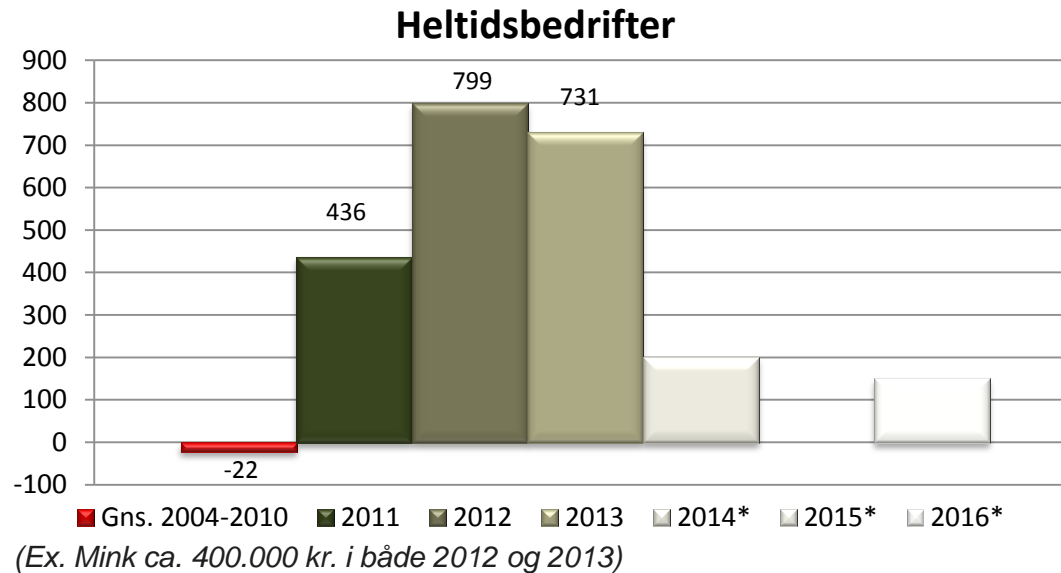
Bytteforholdet er højt og renterne lave

- Bytteforholdet toppede i 2012-2013. Fra 2014 går det nedad!
- Renten er fortsat trykket i bund af lav inflation og lav vækst i Europa.

Bytteforhold og heltidsbedrifters gennemsnitsrente, inkl. bidrag

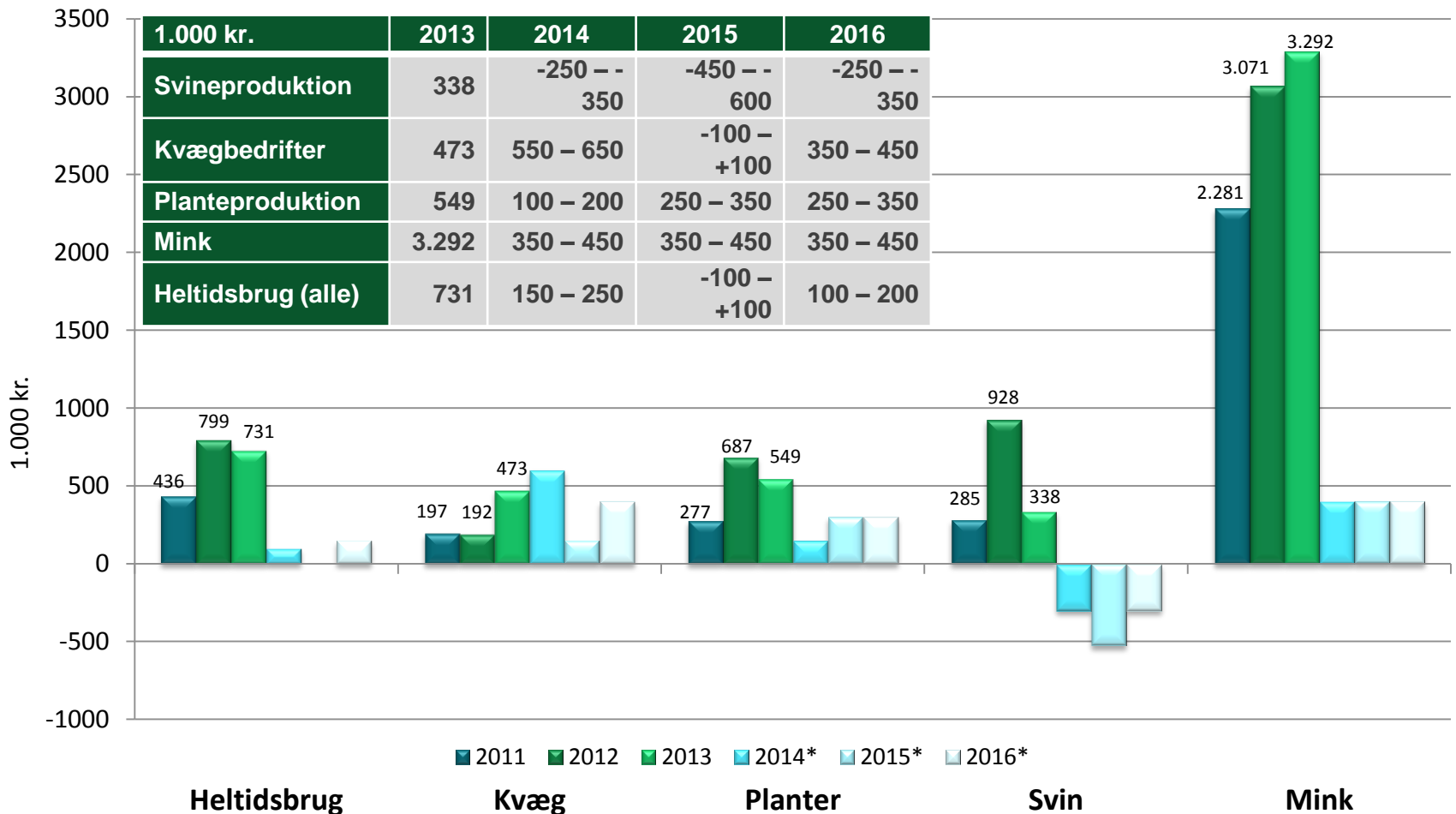
Driftsresultater for gennemsnitlige heltidsbrug

1.000 kr.	2013	2014		2015		2016
		Juni	Sept.	Juni	Sept.	Sept.
Svineproduktion	338	637	-250 – -350	504	-450 – -600	-250 – -350
Kvægbedrifter	473	708	550 – 650	506	-100 – +100	350 – 450
Planteproduktion	549	309	100 – 200	389	250 – 350	250 – 350
Mink	3.292	215	350 – 450	135	350 – 450	350 – 450
Heltidsbrug (alle)	731	566	150 – 250	396	-100 – +100	100 – 200

Driftsgrenenes indkomst

Landbrugets driftsresultater 2011-2016

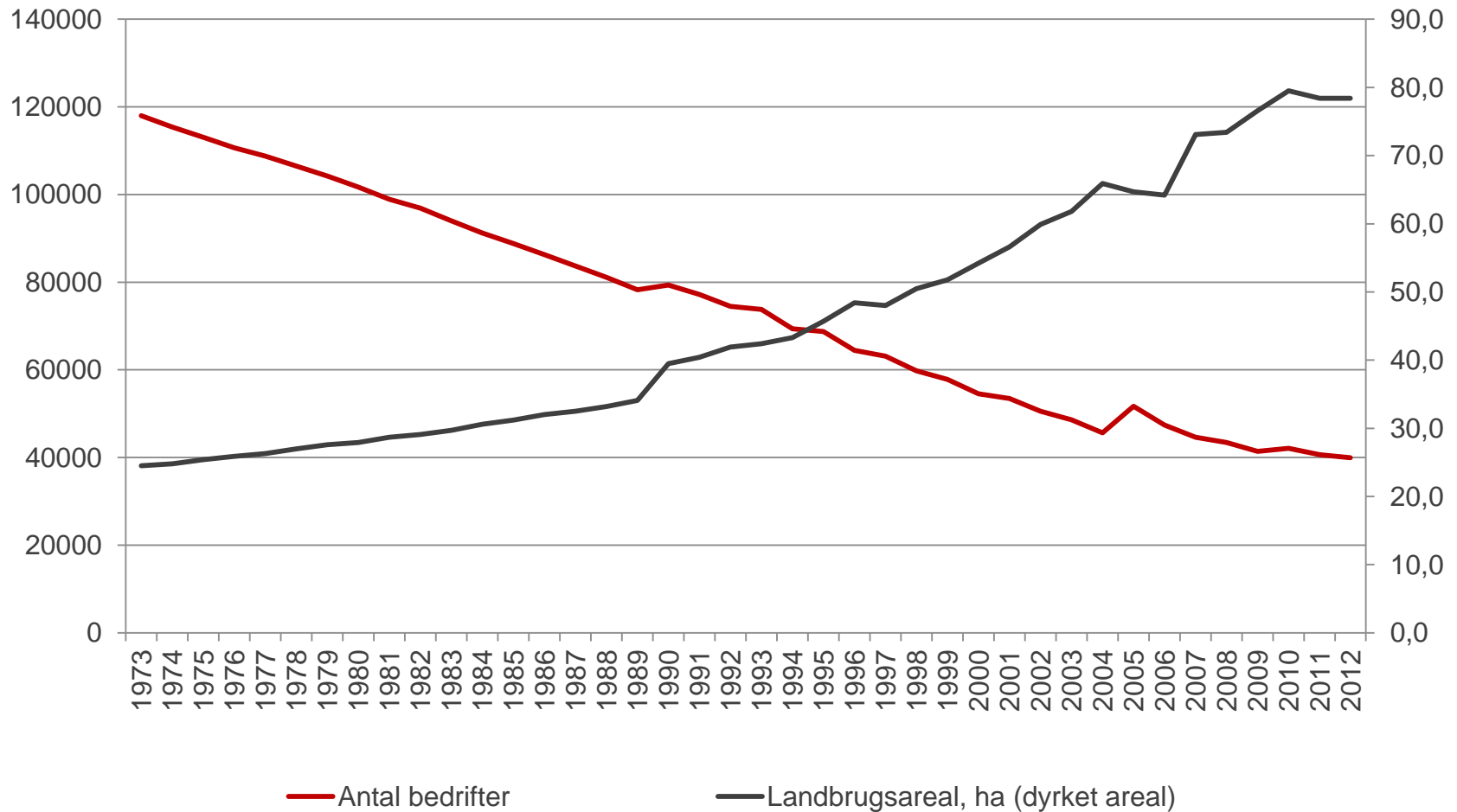

Landbruget er historien om humlebien

- Trods vanskelige økonomiske og miljømæssige rammevilkår og lav indtjening er landmændene der stadig og bidrager stort til samfundsøkonomien:
 - I førersædet globalt inden for fødevarer sikkerhed, forskning og uddannelse, teknologi og produktionseffektivitet
 - Ca. 160.000 beskæftigede i primærsektoren og følgeerhverv
 - Bruttoværditilvækst i dansk økonomi på ca. 75 mia. kr.
 - Eksport for over 150 mia. kr.
- Hvordan kan dette paradoks lade sig gøre?
 - Landmænd accepterer en lav ejerløn og en lavere forrentning af den investerede kapital
 - Men også gældsstiftelse...
 - ...og stor risikovillighed
 - Hastig strukturudvikling – de bedste driver udviklingen, de dårligste skilles fra

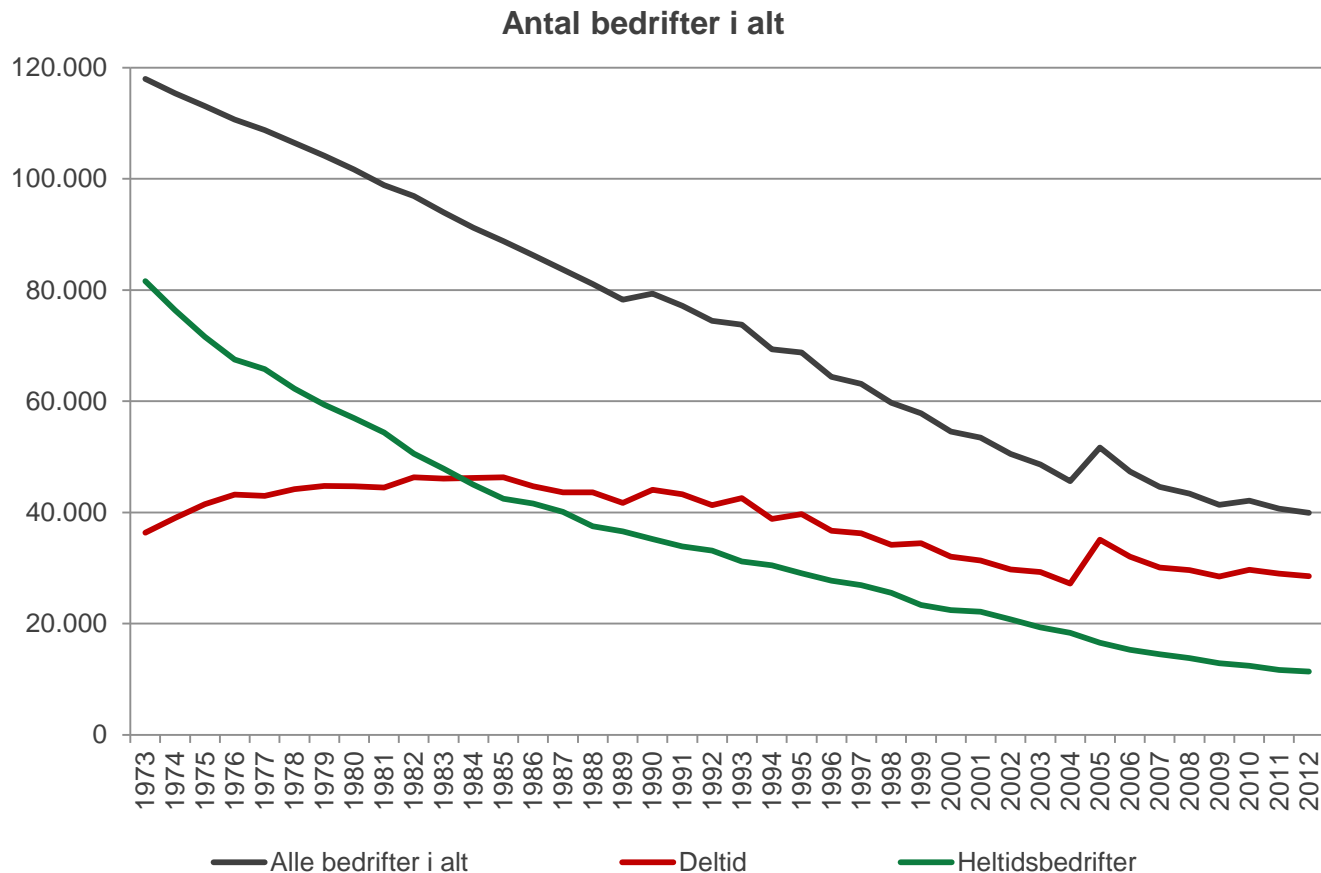
Strukturudvikling i landbruget

Landbrugsbedrifteres antal og størrelse

Landbrugets strukturudvikling - Antal

- Antal bedrifter er faldet fra ca. 200.000 i 1960 til ca. 40.000 i 2012
 - Et fald på 3,2 pct. pr. år siden 70'erne
- Antal heltidsbedrifter falder hurtigere (4,9 pct. pa.)

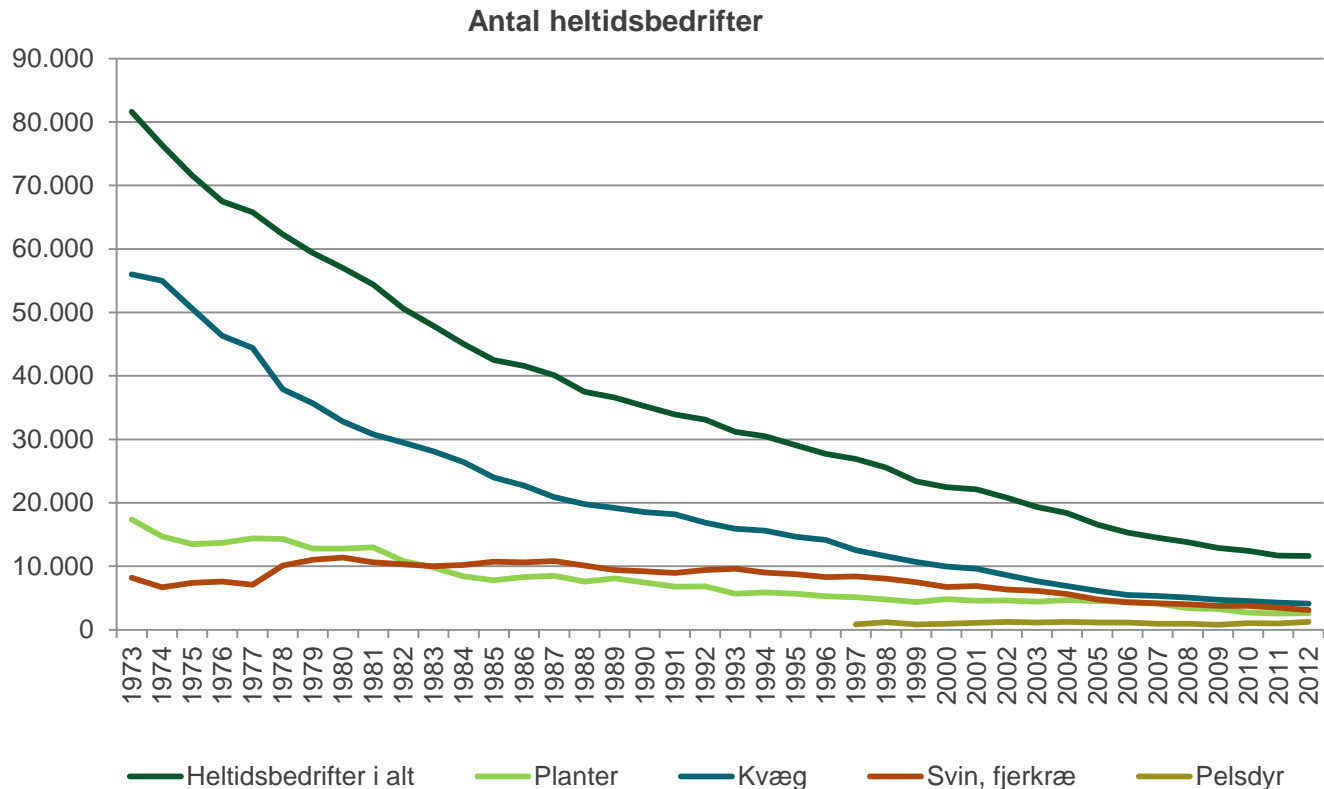
Landbrugets strukturudvikling - Antal

- Det gns. fald i antal bedrifter i pct. pr. år er stigende siden 70'erne
 - Øget fald i antal deltidsbrug

	1973-2012	1973-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2012
Landbrug i alt	-2.002	-2.300	-2.600	-2.390	-1.697
Landbrug i alt i pct.	-3,2	-2,1	-2,8	-3,4	-4,0
Heltid i alt	-1.800	-3.700	-2.267	-1.319	-903
Heltid i pct.	-4,9	-5,1	-4,7	-4,4	-5,2
Deltid i alt	-202	1.400	-333	-1.070	-940
Deltid i pct.	-1,4	3,6	-0,7	-2,6	-3,6

Landbrugets strukturudvikling - Antal

- Antallet af heltidsbedrifter falder i alle driftsgrene bortset fra mink

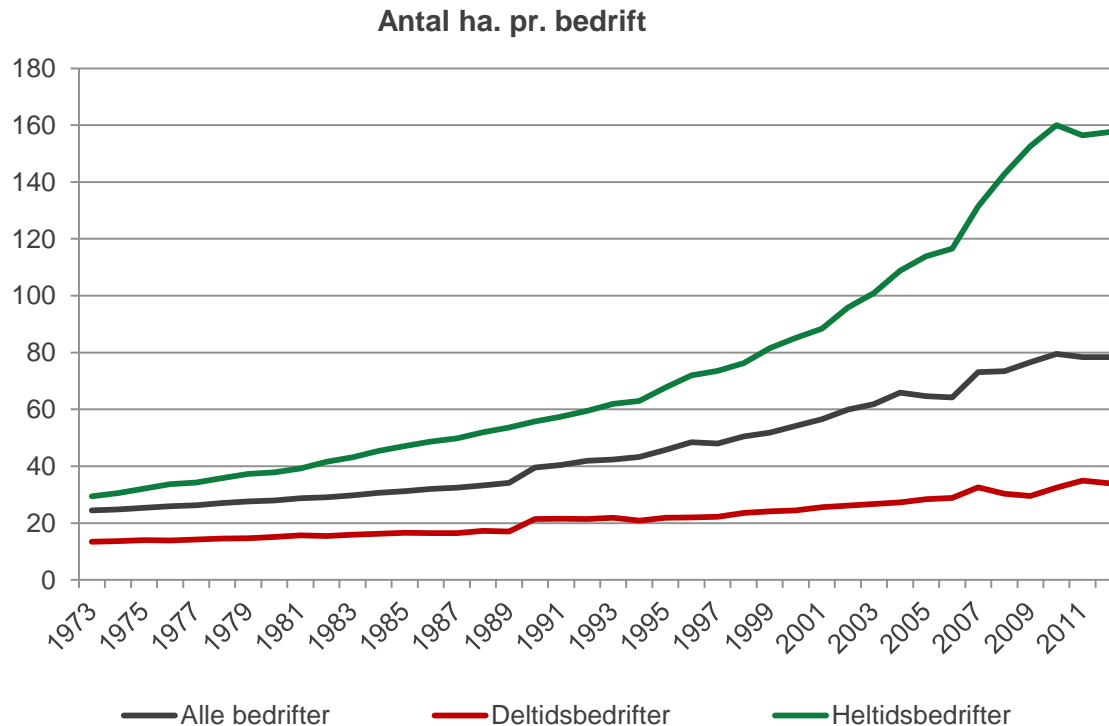
Landbrugets strukturudvikling - Antal

- Faldet er størst inden for kvæg (6,4 pct. pr. år)
- Siden 80'erne er antallet af heltidssvinebrug faldet – og faldet accelererer

Ændring pr. år	1973-2012	1973-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2012
Heltidsbedrifter i alt	-1.800	-3.700	-2.267	-1.319	-903
Heltidsbedrifter i alt i pct.	-4,9	-5,1	-4,7	-4,4	-5,2
Planteavlsbrug i alt	-409	-767	-522	-346	-183
Planteavlsbrug i pct.	-4,5	-4,7	-4,1	-5,9	-3,5
Kvægbrug i alt	-1.330	-3.383	-1.511	-878	-490
Kvægbrug i pct.	-6,4	-7,1	-6,0	-5,7	-7,0
Svinebrug i alt	-129	467	-222	-190	-303
Svinebrug i pct.	-2,0	6,6	-1,5	-2,1	-6,5

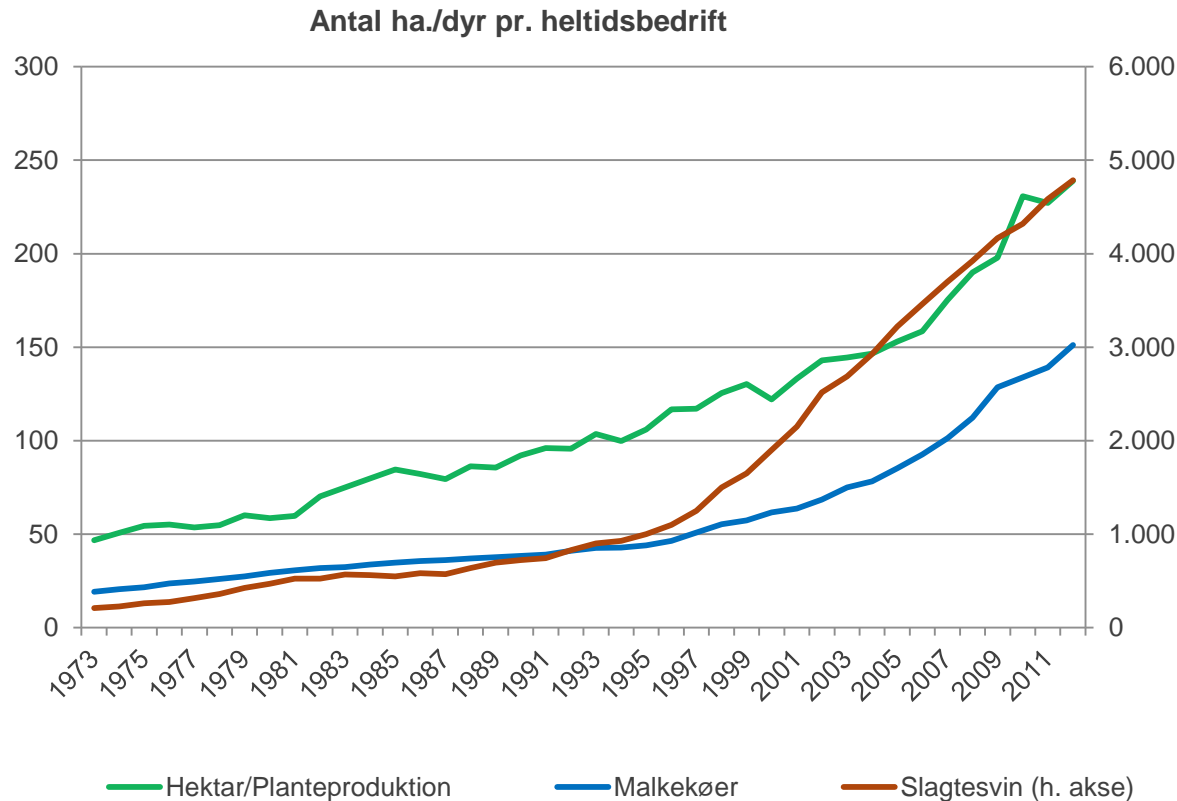
Landbrugets strukturudvikling - Størrelse

- I takt med faldet i antal bedrifter er bedrifternes størrelse vokset
- Gennemsnitligt vokser en bedrift med 1,2 ha. om året
- Heltidslandbrug vokser med 3,3 ha. om året – deltid med 0,4 ha. om året

Landbrugets strukturudvikling - Størrelse

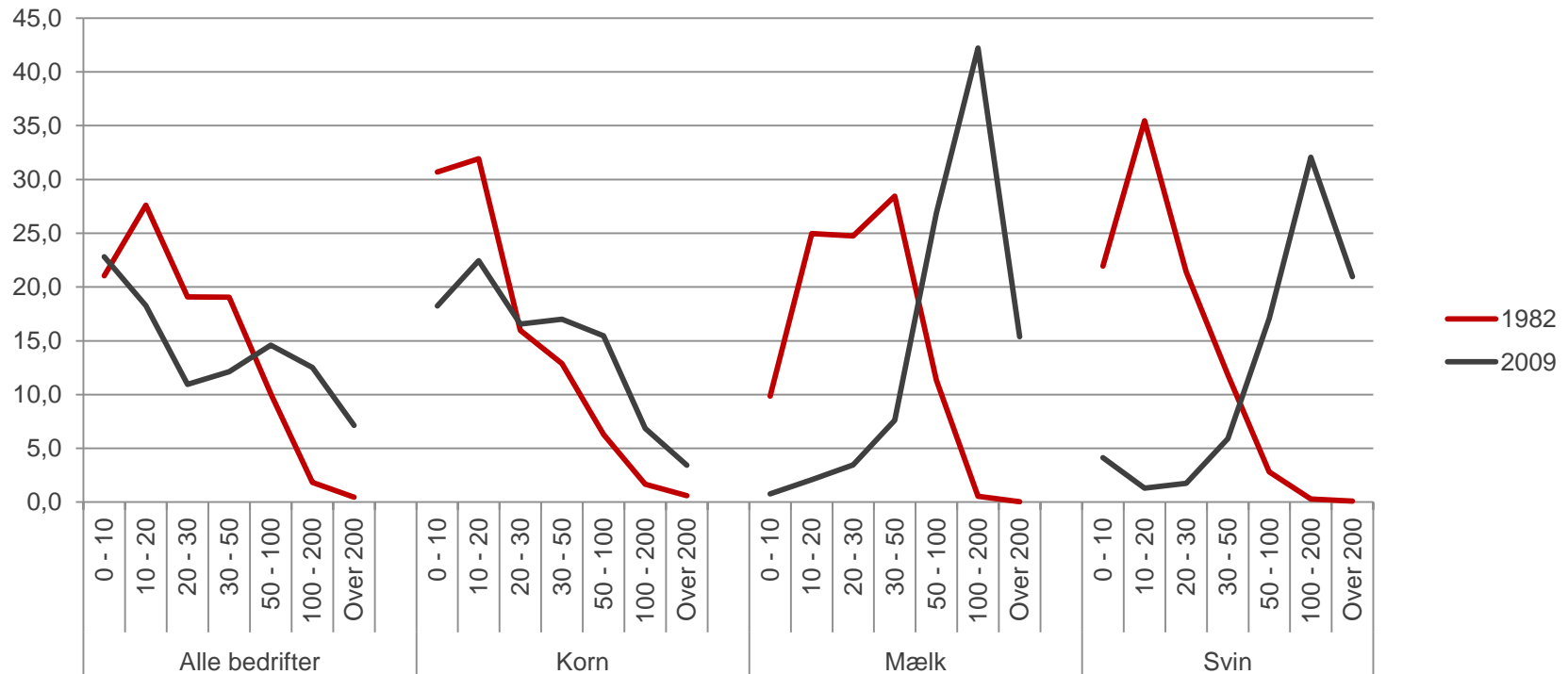
- Størrelsen vokser, uanset om den måles på antal ha., antal dyr, aktiver, omsætning, værditilvækst, arbejdsforbrug etc.

Landbrugets strukturudvikling - Størrelse

- Strukturudviklingen er gået stærkest for bedrifter med dyrehold
 - Kræver større specialisering og know how
 - Kræver udnyttelse af stordrift
 - Arbejdsprocesser (dyrepassning) uforeneligt med deltid

Ændring i ha. pr. bedrift - 1982-2009

Strukturudviklingens drivere

- Strukturudviklingens drivere kan have mange ansigter:
 - Økonomi
 - Teknologi
 - Politik
 - Jura
 - Natur, miljø og klima
 - Markedsforhold
 - Psykologi
- Driverne har forskellig styrke, men det er vanskeligt at isolere og kvantificere sammenhængen på grund af tidsmæssig forskydning, kompleksitet og psykologiske forhold

Strukturudviklingens økonomiske drivere

- **Størrelsesøkonomi**
 - Lavere enhedsomkostninger, større forhandlingskraft, bedre udnyttelse af teknologi
- **Teknologisk udvikling**
 - Højere produktivitet og omkostningseffektivitet
 - Teknologi ⇔ stordrift
 - Teknologi ⇔ specialisering
- **Finansiering**
 - Velfungerende kredit- og kapitalformidling er afgørende for strukturudviklingen
 - Finanskrisen har ændret spillereglerne og skabt behov for alternative finansieringskilder
- **Økonomi og konjunktur**
 - Gode konjunkturer medfører bedre økonomi til at ekspandere – men også højere ejendomspriser og færre tvungne sælgere – og vice versa
 - Empiri: Strukturudviklingen går hurtigst under høje priser og indkomster

Strukturudviklingens andre drivere

- **Politik og lovgivning**
 - Forsøg på at tilgodese mindre bedrifter, geografiske områder, særlige produktionsformer, natur/miljø/klima, ejerformer mv.
 - ...men også forsøg på at støtte erhvervet (investeringer, etablering, landdistriktsstøtte, markedsstabilisering mv.)
 - Lovgivningen tilpasses løbende den faktiske udvikling
- **Mælkekvoten afskaffes fra 2015**
 - Øget mælkeproduktion fra 4,9 mia. kg. til 5,8 mia. kg. pga. højere ydelse og flere køer
- **Størst fald i antal bedrifter inden for svineproduktion**
 - ...Men størrelsen vokser også mest...
 - Konkurrencesituationen i slagtesvineproduktion bliver dog afgørende
 - Nødvendigt med et mindre omkostningsgab i forhold til udlandet!

Strukturudviklingens primære drivere

- **Den primære drivkraft** er jagten på øget produktivitet og forbedret konkurrenceevne som modtræk til den løbende forringelse af bytteforholdet som følge af global, teknologisk og markedsbestemt konkurrence
 - Størrelsesøkonomi
 - Teknologi
 - Specialisering
- Konjunkturudsving, finansielle forhold, politik/lovgivning kan have midlertidig effekt, men hindrer ikke strukturudviklingen på sigt

Landbrugets strukturudvikling – Fremskrivning af antal

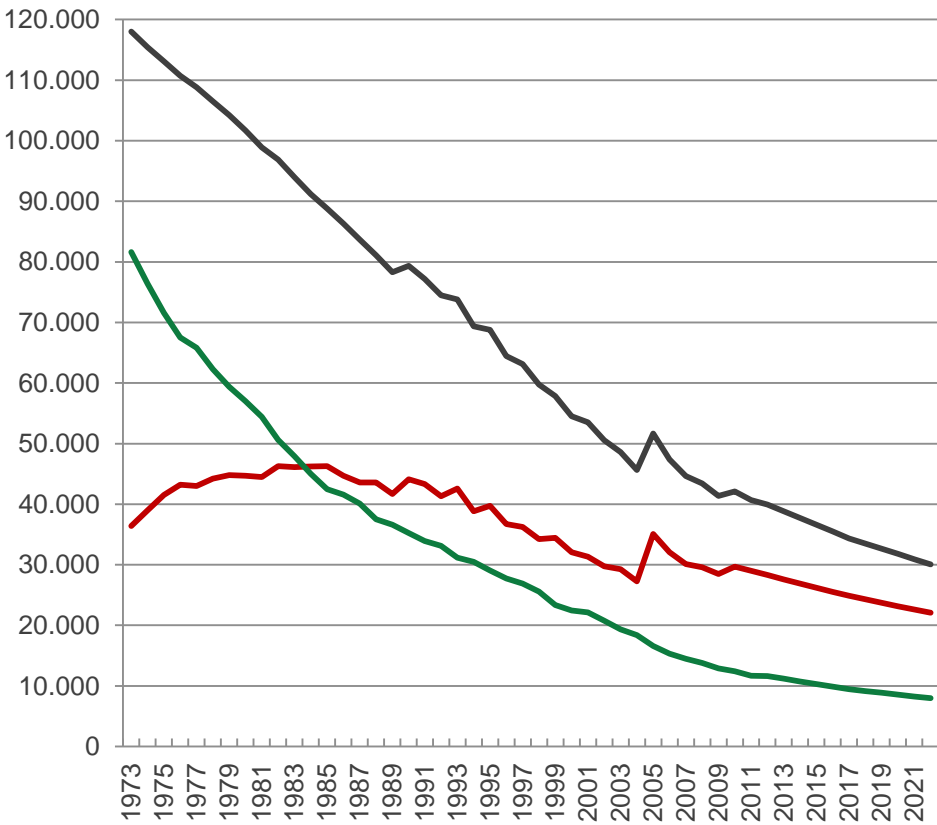
- Strukturudviklingen fortsætter med uformindsket styrke!
- Antallet af bedrifter reduceres fra ca. 40.000 i 2012 til ca. 30.000 i 2022
 - Hvert fjerde landbrug ophører!
- Heltidsbedrifter reduceres fra 11.618 i 2012 til 7.975 i 2022
 - Næsten hver tredje heltidsbrug ophører inden for et årti!

	2011	2012	2017*	2022*
Landbrugsbedrifter i alt	40.660	39.930	34.365	30.055
Heltidsbedrifter i alt	11.678	11.618	9.450	7.975
- Heraf kvægbrug	4.277	4.093	3.455	3.030
- Mælkebrug	4.066	3.840	3.240	2.840
- Heraf svinebrug	3.404	2.846	2.305	1.850
- Heraf plantebrug	2.562	2.609	2.140	1.800
Deltidsbedrifter i alt	28.982	28.312	24.910	22.077

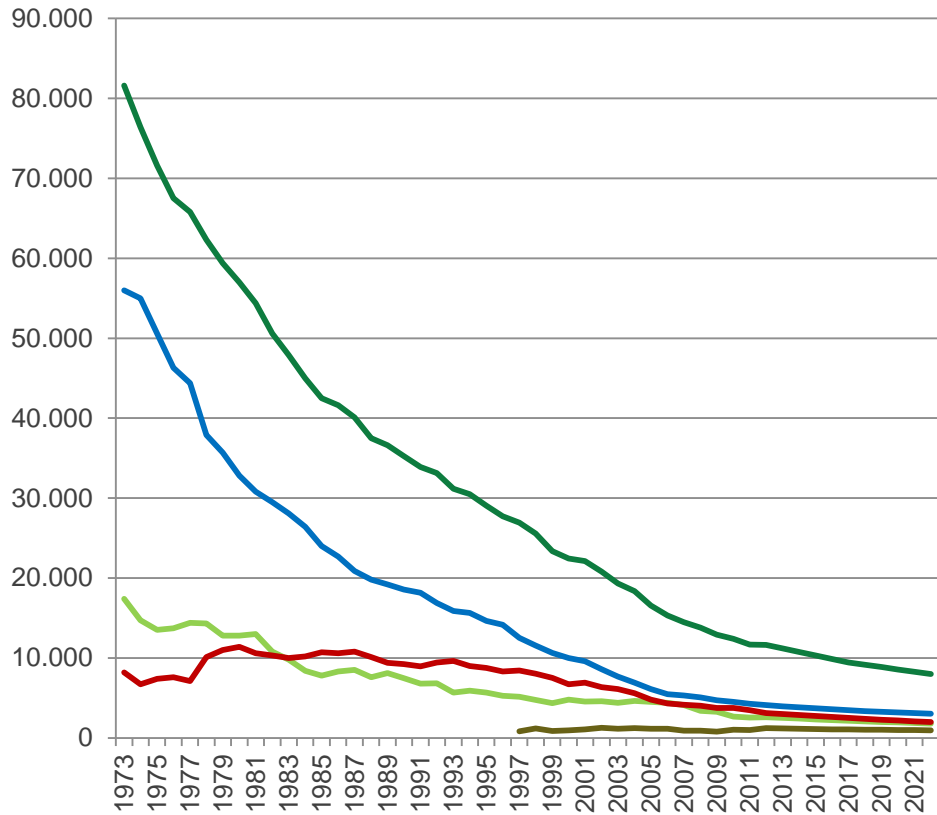
Landbrugets strukturudvikling - Antal

Antal bedrifter

Antal heltidsbedrifter

— Alle bedrifter i alt — Deltid — Heltidsbedrifter

— Heltidsbedrifter i alt — Planter
 — Kvæg — Svin, fjerkræ

Landbrugets strukturudvikling – Fremskrivning af størrelse

- En heltidsbedrift vokser fra 158 ha. i 2012 til 212 ha. i 2022
- Virksomheder i alle bedriftsgrene ventes at vokse
- Svinebedrifterne ventes at vokse hurtigst

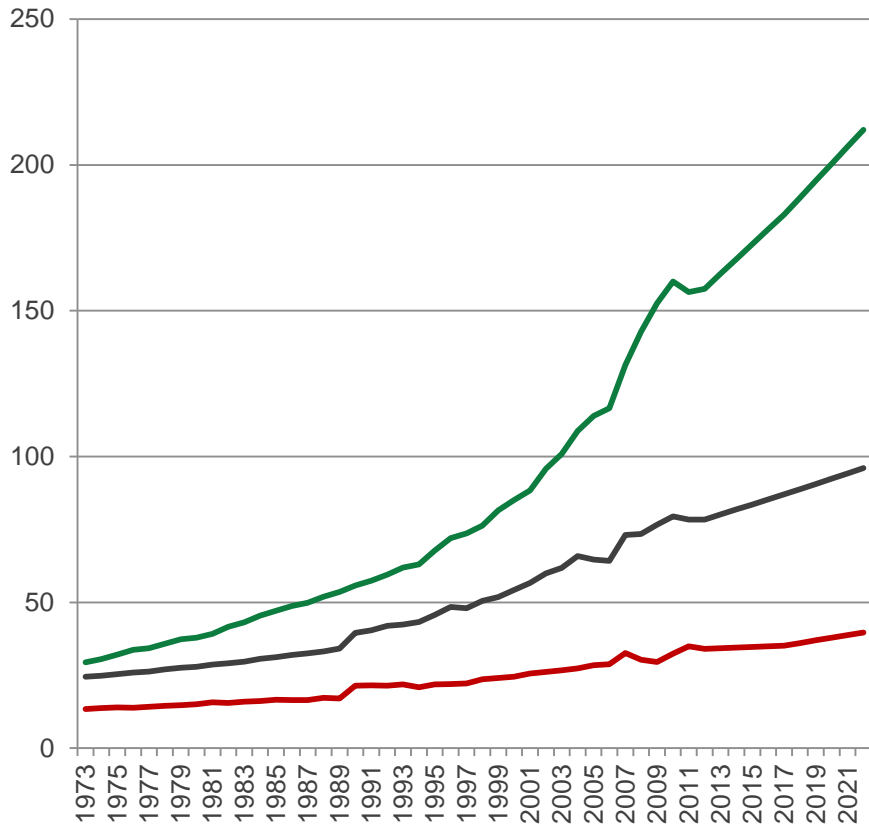
	2011	2012	2017*	2022*
Landbrugsareal i alt, ha.	2.639.944	2.644.631	2.605.200	2.566.355
Ha. pr. landbrugsbedrift	64,9	66,2	75,8	85,4
Ha. pr. heltidsbedrift	156	158	183	212
Ha. pr. planteavlsbedrift	227	239	291	354
Malkekøer pr. mælkeproducent	139	153	183	211
Indvejet mælk i alt, mio. kg.	4.801	4.916	5.270	5.770
Slagtesvin pr. slagtesvineproducent**	5.769	5.835	8.305	11.820
Søer pr. smågriseproducent***	489	506	780	1.185
Svinebestand i alt, mio. stk.	12.367	12.281	12.790	13.490

** Antal leverede slagtesvin

*** Antal årssøer

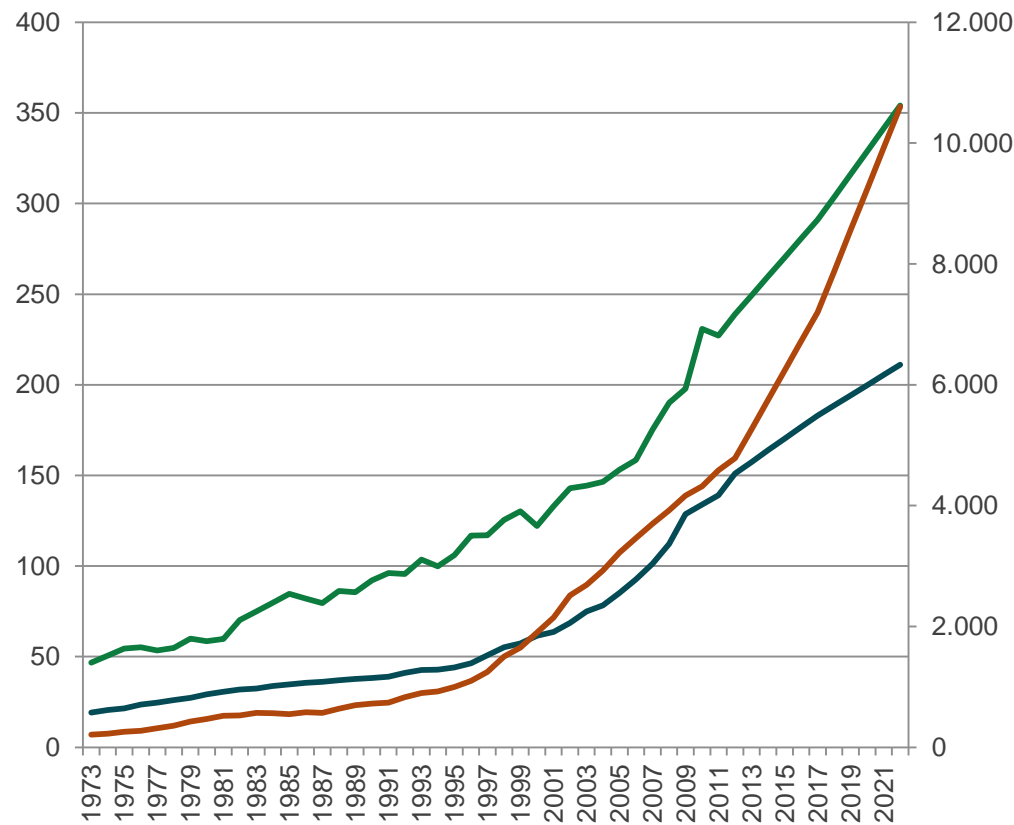
Landbrugets strukturudvikling - Størrelse

Antal ha. pr. bedrift

— Alle bedrifter — Deltidsbedrifter — Heltidsbedrifter

Antal ha./dyr pr. heltidsbedrift

— Hektar/Planteproduktion — Malkekøer — Slagtesvin (h. akse)

Landbrugets strukturudvikling – Andre kendetegn

- **Specialisering**
 - Know how, teknologi og fødevarer sikkerhed
- **Forpagtning**
 - 1/2 af alle bedrifter anvender forpagtning – 1/3 af jorden dyrkes af andre end ejeren
- **Selskabseje**
 - Udgør ca. 10 pct. af bedrifterne, men over 20 pct. af produktionen
- **Stigende koncentration**
 - En større del af produktionen foregår på færre bedrifter
- **Stigende vertikal integration**
 - Tættere sammenknytning af produktion og afsætning
- **Stigende arbejdskraftproduktivitet**
 - Større produktion med mindre arbejdskraft
- **Stigende internationalisering**
 - Eksportfokus og grænseoverskridende investeringer
- **Stigende aktiviteter inden for andre forretningsområder**
 - Maskinstation, energiproduktion, turisme, ejendomme mv.

Strukturudvikling – Opsummering

- Strukturudviklingen forventes at fortsætte i nogenlunde samme tempo som i de forudgående 4-5 årtier
 - Strukturudvikling er et vilkår!
- De økonomiske drivere (stordrift, specialisering og teknologi) trækker strukturudviklingen i jagten på forbedring af konkurrenceevnen
 - Andre forhold har kun midlertidig effekt på strukturudviklingen
- Antallet af landbrugsvirksomheder falder med ca. 25 pct. fra 40.000 til 30.000 de næste ti år
 - Antal heltidsbedrifter reduceres med ca. 31 pct. fra 11.618 til 7.975
- Et gennemsnitligt heltidsbrug vokser:
 - Fra 158 til 212 ha.
 - Fra 153 til 211 malkekøer
 - Fra 5.835 til 11.820 slagtesvin / fra 506 til 1.185 årssøer

Strukturudvikling – Udfordringer

1. Strukturudviklingen udfordrer landmændene:

- Selvejet kan få vanskeligt ved at mobilisere den fornødne **kapital og finansiering** til de stadig større og mere kapitalkrævende landbrugsvirksomheder?
 - Alternativer/supplement til pengeinstitutfinansiering ved investeringer og ejerskifter:
Erhvervsobligationer, sælgerpantebreve, institutionel kapital, offentlig vækstkapital, kapitalfonde, større egenfinansiering mv.
- Som konsekvens heraf kommer større variation i **ejerformerne** og flere vil gå **fra selveje til medeje**
- Udskilningsløb blandt landmænd på baggrund af deres kompetencer til at gå **fra landmand til professionel virksomhedsleder**